

Nekaj prispevkov za pravilno uporabljanje predpisov ulkd.

Dr. Francé Adolf, pravni referent podr. Pab v Ljubljani.

Koliko se je grešilo in se še greši v škodo dolžnikov-kmetovalcev zaradi nepoznavanja predpisov ulkd., se vidi zlasti iz naslednjega primera.

Dolžniku-kmetu so bile njegove nepremičnine prodane na dražbi tik pred uveljavitvijo ulkd., dne 26. avgusta 1936 in dražba je postala do dne 26. sept. 1936 tudi že pravno-močna. Razdelilni narok pa se je vršil šele izza uveljavitve ulkd., dne 10. marca 1937. Ker dolžnik ni uveljavljal kmet-ske zaščite, se je razdelitev najvišjega ponudka izvršila ne glede na predpise ulkd. Med upniki je bila tudi kreditna ustanova iz odst. 1. čl. 7 ulkd., ki je prijavila svojo terjatev v celoti, toda prišla je do kritja le za 110.000 din. Zdražitelj bi bil moral po dražbenih pogojih plačati najvišji ponudek v gotovini, ker so vsi upniki, med njimi tudi omenjena kreditna ustanova, to pravočasno zahtevali.

Zdražitelj pa je bil obenem tudi porok za isto terjatev kreditne ustanove. Bal se je, da bo moral plačati iz naslova poročtva ostanek dolga, kolikor zanj ne bo kritja iz najvišjega ponudka; zato se je udeležil dražbe in je nepremičnine dejansko tudi zdražil. Imel je namen, prodati posestvo naprej eventualno z dobičkom, da bi mogel tako zmanjšati svojo izgubo kot porok. Prodaja pa mu ni uspela in se je zato začel pogajati z ustanovo, da mu ona dovoli prevzeti dolg, glede katerega je itak bil že porok. Ustanova je dejansko na prevzem pristala meseca aprila l. 1937. Izvršila je obračun takò, da je zdražitelja zadolžila za 110.000 din na novem računu, ker pa je vkljub temu njena terjatev ostala nekrita še za 60.000 din, je ta ostanek svoje terjatve izročila Pab-i (Privilegirani agrarni banki), ker je porok (zdražitelj) tudi bil kmet. Pab, ki ji dejanski potek vse zadeve ni bil znan, je terjatev prevzela, kakor ji je bila prijavljena, ter je terjatev tudi znižala za 50%, ker je porok pravočasno zaprosil za znižbo pri sodišču in jo je tudi dosegel. Na račun tega znižanega dolga v znesku 50.000 je porok potem pričel plačevati anuitete in je plačal skupaj že 10.000 din. Ob nepoznavanju predpisov ulkd. se dozdeva zadeva povsem v redu. Vendar pa je porok-kmet oškodovan, ker je takšna ureditev njegove obveznosti povsem zgrešena. Ne samo, da porok ne dolguje sploh ničesar več, temveč se

mu mora celo vrniti njegovo plačilo v znesku 10.000 din, ker ga je plačal kot indebitum. Oškodovani pa so tudi upniki, ki so pri razdelitvi najvišjega ponudka propadli, ter je podan na njih strani obogatitveni zahtevek. Nasproti — komu?

Pab je dolžna po službeni dolžnosti urediti vso stvar na tejle podlagi:

Dražba nepremičnin, ki je bila dne 26. septembra 1936 že pravnomočna, ostane seveda v veljavi (odst. /3/ čl. 1. pulkd.). Dolg pa, ki je dne 26. sept. 1936 še obstajal, se mora obravnavati kot kmetski dolg, ker je zavezancu pripadala še zaščita, saj še ni prenehal biti lastnik in če dražitelj ne bi bil izpolnil dražbenih pogojev, bi se moralo dražbeno postopanje ustaviti, kolikor bi veljali tudi za terjatev zahtevajočega upnika predpisi ulkd. (čl. 21. ulkd. v zvezi z odst. /1/ čl. 46. pulkd.), sicer pa bi tudi moglo priti do ustavitve po ip. in bi torej zavezanec še nadalje ostal lastnik nepremičnin; lastnik pa bi ostal celo tudi v primeru odreditve ponovne dražbe. Ne more torej biti nikakršnega dvoma, da se zavezančevi zaščiteni dolgovi morajo obravnavati po predpisih ulkd. (obrestne in stroškovne omejitve, eventualna znižba itd.). Na tem ničesar ne spremeni dejstvo, da dolžnik sam ni uveljavljal zaščite, ker ga absolutno ščiti predpis odst. /1/ čl. 51. ulkd.: on se niti prostovoljno ne more odreči olajšavam, ki mu grede po ulkd. Edinole glede znižbe zavisi od njegove iniciative, ali bo dosežena ali ne, če gre za dolg iz III. poglavja ulkd. in je skupna osnova za znižbo večja kot 25.000 din (čl. 24. do 26. ulkd.). Toda čeprav je glavni dolžnik opustil prositi za znižbo, je ta nedostatek saniral porok, ki je za svojo osebo dosegel 50%no znižbo.

Kreditna ustanova kot upnica iz odst. /1/ čl. 7. ulkd. je torej bila dolžna odstopiti svojo terjatev Pab-i, ne glede na to, da glavni dolžnik-kmet ni uveljavljal zaščite (odst. /2/ čl. 20 pulkd. v zvezi s čl. 7. ulkd.). Ona je to sicer storila, toda ne glede na glavnega dolžnika, temveč glede poroka-kmeta. Z uveljavitvijo ulkd., t. j. z dnem 26. septembra 1936 je ustanova sploh izgubila aktivno legitimacijo glede te terjatve, ker je dolžnik postal z učinkom z dne 26. septembra 1936 že dolžnik Pab-e, ne glede na to, da so se listine o dolgu izročile le-tej šele pozneje; če ustanova ne bi bila pravočasno izročila te svoje terjatve Pab-i, bi izgubila izterjevalno pravico naproti vsem zavezancem (odst. /1/ čl. 8 ulkd. v zvezi z avtent. tolmačenjem št. 47.346 z dne 22. maja 1937, Sl. L. 45/1937, preostala bi ji torej le naturalna obligacija. To, kar je „prejela“ ustanova od dražitelja, pripada de-

jansko Pab-i kot edini legitimirani upnici (odst. /5/ čl. 21. pulkd.); na tem ničesar ne spremeni dejstvo, da je ustanova „prevzela“ dosedanjega poroka kot dolžnika. Pravno pravilno je le, da je ustanova s pristankom obročnega plačevanja dolga, kolikor je prišel do kritja iz najvišjega ponudka, zdražitelju dala novo posojilo, temelječe na posebnem dogovoru o prevzemu dolga. Teh 110.000 din torej predstavlja dejansko novo terjatev ustanove proti zdražitelju, ki nima nikakršne zveze z njegovim poroštvom. Ker pa se pravno mora smatrati, da je ustanova ta znesek prejela izza uveljavitve ulkd. na račun terjatve, glede katere so vse upniške pravice prešle na Pab-o, je ustanova dolžna izplačati Pab-i teh 110.000— din na temelju odst. /5/ čl. 21. puldk.

Ustanova je bila dolžna izročiti Pab-i svojo terjatev v onem stanju, v katerem jo je zatekel dan 26. sept. 1936, ker od tega momenta dalje že velja režim ulkd. Pab mora obračunati terjatev po določbah ulkd. (čl. 4. i. dr.), izvesti tudi znižbo na temelju sodnega sklepa in uporabiti gornjih 110.000 din na račun. Pri tem pa se pokaže, da je terjatev preplačana. Recimo, da znaša presežek 20.000 din. Komu pripada? Pab-i ne, ker bi bila neupravičeno obogačena. Neupravičeno bi bila obogačena tudi upniška ustanova, ki prejme od Pab-e v ulkd. točno predpisano protivrednost (čl. 11. ulkd.), a za posojilo, ki ga je dala zdražitelju, da le-ta more izpolniti dražbene pogoje, ima povsem poseben pravni naslov in kritje, ki ga je dogovorila z zdražiteljem. Edina pravilna rešitev je, da se denar izroči sodišču, ki bo v svrhu razdelitve tega presežka upnikom, ki so bili zaradi prvotne nepravilne razdelitve najvišjega ponudnika prikrajšani, moralo odrediti nov razdelilni narok. Eventualno pa se bo morala prvotna razdelitev sploh smatrati za nično (?) in izvršiti povsem nova razdelitev, pri kateri se bodo glede vseh prizadetih upnikov morali upoštevati predpisi ulkd.

Porok pa je prost naproti Pab-i in seveda tudi naproti bivši upniški ustanovi glede svoje poroštvene zaveze v celoti, a Pab mu bo morala vrniti tudi na račun izvršena plačila v znesku 10.000 din kot indebitum. Upniški ustanovi pa je seveda zdražitelj dolžan vrniti 110.000 din iz naslova novega posojila, zato pa je postal kot zdražitelj lastnik posestva glavnega zavezanca.